

Emocjonalizacja przekazu jako wyznacznik potencjału współczesnego dyskursu sportowego

Message emotionalization as a determinant of potential in contemporary sports discourse

Katarzyna KUKOWICZ-ŻARSKA¹

Ateneum-Akademia Nauk Stosowanych w Gdańsku (Polska)

Streszczenie

W niniejszym tekście poruszono problematykę emocjonalności przekazów prasowych o tematyce sportowej oraz samego mechanizmu emocjonalizacji odbioru, który za Barańczakiem (1975) traktowany jest jako jeden z mechanizmów pozwalających na realizację funkcji perswazyjnej. Mechanizm ten poprzez aktywne oddziaływanie danego tekstu na sferę emocjonalną i behawioralną odbiorcy blokować ma jego zdolności intelektualno-refleksyjne na rzecz stymulowania procesów emocjonalnej recepcji tekstu. Emocjonalny potencjał tekstu pozwala zatem na intencjonalne wywołanie lub spotęgowanie określonych stanów u odbiorcy, przy czym dany tekst wykazywać może różne jego poziomy, zależnie od celu, przekazywanych treści, użytych środków językowych, stylu czy tonu wypowiedzi. Opierając się na takim postrzeganiu zagadnienia emocjonalność, podobnie jak wartościowanie, postrzegane jako strategie perswazyjne uznane są za immanentne elementy tekstów dyskursu sportowego.

Słowa kluczowe: emocjonalizacja, funkcja perswazyjna, tekst, środki językowe, dyskurs sportowy

Abstract

This paper discusses the emotionality of sports press releases and the very mechanism of emotionalization of reception, which, following Barańczak (1975), is treated here as one of the mechanisms that allow the discursal persuasive function. This mechanism, through the active impact of a given text on the recipient's emotional and behavioural spheres, is to block their intellectual and reflective abilities in order to stimulate processes of emotional reception of the text. Thus, the emotional potential of a text promotes the intentional induction or intensification of certain states in the recipient. Such texts, furthermore, may display different levels of such a potential, conditional upon the purpose, content, linguistic items applied, style or tone of expression. Based on such precepts, emotionality, similarly to evaluation, are both perceived as persuasive strategies, and considered to be immanent elements of sports discourse texts.

Keywords: emotionalization, persuasive function, text, linguistic means, sports discourse

¹ Ateneum-Akademia Nauk Stosowanych w Gdańsku, Wydział Neofilologiczny

 <https://orcid.org/0000-0002-6652-9068>

 k.kukowicz@ateneum.edu.pl

1. Uwagi wstępne

Celem niniejszej publikacji jest poruszenie problematyki emocjonalności przekazów prasowych o tematyce sportowej oraz samego mechanizmu emocjonalizacji odbioru, który Stanisław Barańczak (1975, s. 46) definiuje jako jeden z mechanizmów pozwalających na realizację funkcji perswazyjnej. Mechanizm ten polegać ma na „manipulacji emocjonalnej i behawioralnej w celu sparaliżowania możliwości intelektualno-refleksyjnych odbiorcy na rzecz spotęgowania odczuwania emocji” (Barańczak, 1975, s. 46, za Gajewska, 2016 s. 341). Emocjonalizację w ramach kultury masowej wspierają także kolejne mechanizmy, takie jak: mechanizm wspólnoty świata i wspólnoty języka, pozwalający na stworzenie płaszczyzny pełnego porozumienia między nadawcą a odbiorcą, mechanizm symplifikacji rozkładu wartości, redukujący rzeczywistość do podstawowych opozycji typu: dobre – złe, korzystne – niekorzystne, który umożliwia odbiorcy łatwą orientację aksjologiczną i pozwala zadziałać czwartemu mechanizmowi, czyli mechanizmowi odbioru bezalternatywnego. Ten ostatni z kolei polegać ma na uwolnieniu odbiorcy od konieczności podejmowania samodzielnej decyzji interpretacyjnej, ponieważ przeprowadzony zawczasu binarny podział świata nie dopuszcza żadnych wątpliwości co do właściwego wyboru (por. s. 341).

Opierając się na takim postrzeganiu zagadnienia, emocjonalność, podobnie jak wartościowanie² postrzegane są jako strategie perswazyjne i jako takie uznane za immanentne elementy tekstów współczesnego dyskursu sportowego. Emocjonalizacja przekazu odnosi się do zwiększenia intensywności emocjonalnej w przekazywaniu informacji, a w następstwie emocjonalnej recepcji tekstu do zintensyfikowania odbioru treści nadawanych przez emitenta w ramach dyskursu sportowego.

W niniejszej publikacji ukazane zostaną rozważania nad wpływem emocjonalizacji przekazu na odbiór i zrozumienie informacji przez recypienta, jak również skutki oddziaływania takiego emocjonalnego przekazu w ramach mentalnej reakcji odbiorcy oraz konsekwencje takiego przekazu na poziomie społecznym i kulturowym. W dalszej części tekstu przedstawione zostaną przykłady wypowiedzi nasyconych emocjonalnie w ramach dyskursu sportowego, w których emocjonalizacja przekazu odgrywała kluczową rolę, jak również ukazane zostaną różne sposoby wykorzystywania zjawiska emocjonalizacji w relacjonowaniu wydarzeń sportowych i konsekwencje

² Więcej na temat emocjonalizacji i wartościowania w tekstach doniesień prasy sportowej patrz Kukowicz-Żarska (2021).

takiego wykorzystania dla kultury sportowej i społecznej. W końcowej części artykułu natomiast zasygnalizowane zostaną wnioski wynikające z rozważań nad emocjonalizacją przekazu we współczesnym dyskursie sportowym oraz potencjalne implikacje dla przyszłych badań nad tą tematyką.

2. Komunikacja jako podstawa przekazywania informacji i emocji

Komunikacja stanowi cel nadrzędny interakcji pomiędzy jej uczestnikami i, co podkreśla Bühler, ma charakter społeczny (Krallmann/Ziemann, 2001, s. 48). Autor postuluje rozumienie komunikacji jako procesu społecznego, w który zaangażowane są przynajmniej dwie jednostki, dwa „ośrodki aktywności”, otwarte na dyskusję i połączone wspólnotą przestrzenną oraz czasową. Strony te współpracują w komunikacji ze sobą, angażują się w nią używając znaków, języka, symboli i obserwując ich wpływ na siebie nawzajem oraz na innych potencjalnych odbiorców. Cały proces przebiega zatem pod znakiem współpracy interlokutorów, ich koncentracji na realizowanym zadaniu, odpowiednim i intencjonalnym kierowaniu wymianą komunikatów oraz jednoczesnym wzajemnym informowaniem się nawzajem o nadawanych treściach (por. Krallmann/Ziemann, 2001, s. 14).

Do listy tych aktywności należy także dołączyć operowanie emocjami, ich odpowiednie wyrażanie i emocjonalizacja wypowiedzi dla osiągnięcia lub wzmocnienia zamierzonego celu komunikacyjnego³. Język, jako złożony i uniwersalny instrument komunikacji, jest tu ściśle powiązany z kontekstem społecznym, koreluje ze wspólnotą i pozostaje z nią w równoczesnym kontekście odniesienia. Procesualny charakter komunikacji miałby się również charakteryzować nacechowaniem wartościującym i osądzającym, gdyż wzajemna kontrola członków danej wspólnoty w stosunku do siebie nawzajem winna być uznana za „zachowanie w pełni sensowne”. Wspomniane procesy kontrolne mają na celu nie jedynie procesy komunikowania o treściach czy zrozumienia nadawanych komunikatów, lecz dążą również do osiągnięcia intencjonalnie kontrolowanych celów, takich jak manifestacja poglądów autora, orientacja w zagadnieniu czy konkretne działania mentalne i fizyczne (por. s. 48).

³ W związku z tym nie można pominąć roli takich autorów jak Fiehler (1990), Fries (2007; 2009), Schwarz-Friesel (2013), cytowanych jako czołowych badaczy w dziedzinie relacji pomiędzy emocjami a językiem.

Jednym z zadań komunikacji może być również wyrażanie i intensyfikowanie emocji, co wiąże się także ze wspomnianym już zjawiskiem wartościowania w tekście. Korelacje pomiędzy emocjami a ocenami i wartościowaniem w kontekście komunikacji i ich reprezentacji w tekstach rozumiane są na podstawie podejścia Silke Jahr (2000, s. 66), która postulowała uznanie „wartościowania jako immanentnej cechy emocji”. Takie ujęcie sprawia, iż przy przekazywaniu dowolnych emocji zawsze pojawiają się oceny, które są komunikowane w sposób ciągły.

Niezależnie od reprezentowanego podejścia, cel wszelkich działań komunikacyjnych jest prosty i jasno zdefiniowany: nadawca stara się przekazać odbiorcy określony komunikat za pomocą wszelkich dostępnych mu środków językowych i pozajęzykowych. Często proces ten odbywa się intencjonalnie, aby za pomocą środków i mechanizmów perswazyjnych, w tym emocjonalizacji przekazu, narzucić odbiorcy własne poglądy czy postawy, a także wywołać pożądaną reakcję lub zaprojektować z góry założone działanie mentalne, duchowe, emocjonalne czy wręcz fizyczne.

2.1. Uczucia i emocje a język i ich komunikowanie

Zgodnie z postulatem Norberta Friesa (2007, s. 297) korzystne jest na wstępie pewne uszczegółowienie terminów »emocja« i »uczucie«, nie stanowią one synonimicznych zarówno w języku naukowym, jak i ujęciu potocznym. Autor proponuje zatem rozróżnienie „pomiędzy *uczuciami* jako bytami naszej codziennej wiedzy lub złożonymi bytami naukowymi, a *emocjami* jako bytami semiotycznymi”.

2.1.1. Komunikowanie uczuć

Zdaniem Friesa (2007, s. 293-294) uczucia powinny być częściowo zdeterminowane przez wrodzone struktury mózgowe, których istnienie zawdzięczać mają długiej drodze ewolucyjnej. W wyniku rozwoju ewolucyjnego stanowiącymi one zatem jednocześnie rezultat ewolucyjnego dostrojenia, jak i część bioregulacyjnych mechanizmów zapewniających przetrwanie. Zjawisko to Fries uznaje za złożone i zaznacza, iż to, co jest adekwatne w odniesieniu do jednej klasy uczuć, niekoniecznie musi odnosić się do innych ich klas. Dlatego też autor uważa za właściwe mówienie nie wyłącznie o jednym konkretnym systemie uczuć, a o wielu takich systemach (s. 293-294). Uczucia jako byty naukowe dotyczyć miałyby zjawisk psychologicznych, działań ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego fizycznych wyższych istot żywych. Z etologiczno-funkcjonalnego punktu

widzenia uczucia selekcionują bodźce środowiskowe – pozwalają one zatem lub pomagają nam zdecydować, co jest ważne ≠ nieważne, dobre ≠ złe itd. Z kolei w ramach podejścia kognitywnego miałyby one reprezentować połączenie trzech poziomów opisu: subiektywno-psychologicznego, motorycznego i fizjologiczno-humoralnego. Według Friesa (s. 294) uczucia powinny zatem odnosić się „do złożonych wzorców reakcji” i stanowić „przedmiot interdyscyplinarnych badań biologicznych, medycznych, psychologicznych, filozoficznych, etologicznych i semiotycznych”.

Ponieważ uczucia mogą być systematycznie kodowane za pomocą znaków indeksowych, symboli motywowanych lub arbitralnych, Fries (2007, s. 294), postuluje je, podobnie jak emocje, uznać za zjawiska komunikowalne kompleksowo, tj. takie, które można przekazywać w procesach interaktywnych, czynić tematem dyskursu, odnosić się do nich czy też je wywoływać. Oznacza to, iż ich wyrażanie i ekspresja może być wykorzystane np. za pomocą strategii retorycznych w celu działania ukierunkowanego na osiągnięcie zamierzonego celu komunikacyjnego, czyli osiągnięcia lub uniknięcia określonych stanów docelowych czy też pozostania w danym stanie. Działania te powstają na podstawie określonych procedur decyzyjnych dotyczących osiągnięcia lub uniknięcia określonych stanów docelowych, w tym także pozostania w danym stanie. Podczas planowania i wykonywania zamierzonych działań uczucia szacują, także za pomocą kognitywnych procedur semiotycznych, możliwe alternatywy. Dzieje się tak dlatego, gdyż pojawienie się uczuć warunkuje fakt, iż procedury poznawcze (w szczególności przetwarzanie nowych informacji) wymagają stabilizacji lub modyfikacji już przyjętych modeli świata i działania (Fries, 2007, s. 295).

Dla językoznawstwa, kulturoznawstwa, nauk semiotycznych czy filologicznych szczególnie istotnym jest jednak stwierdzenie, iż uczucia systematycznie rejestrować można poprzez ich kodowanie za pomocą znaków – uczucia mogą być bowiem komunikowane jedynie wówczas, gdy można dla nich ustalić skonwencjonalizowane przypisane im formy i znaczenia znaków.

2.1.2. Komunikowanie emocji

Zdaniem Friesa (2007, s. 297) emocje mogą być rozumiane jako pewne znaczenia zakodowane w znakach. Jako takie mają one wykazywać właściwości strukturalne, nabywania i procesualizacji charakterystyczne właśnie dla znaków, a nie dla zjawisk doświadczalnych czy behawioralnych. Emocje mielibyśmy według autora nabywać jako znaczenia znaków, uczyć się ich i oduczać, możemy także komunikować się z nimi i komunikować o nich jako

takich. W tym sensie Fries stwierdza, iż procesualizacja emocji zawsze powinna być powiązana z procesami poznawczymi, czyli z przetwarzaniem spostrzeżeń, z ›myśleniem‹ jako procesualizacją form symbolicznych.

Schwarz-Friesel (2013, s. 126) podkreśla, że między emocjami a procesami produkcji języka istnieją systematyczne zależności, których nie można kontrolować i regulować. Jednocześnie jednak autorka sugeruje, iż istnieje wyraźna różnica pomiędzy procesem świadomym, w którym mówca wyraża swoje stany i procesy emocjonalne w sposób intencjonalny, zorientowany na cel, a procesem nieświadomym, w którym emocje prowadzą do określonych wariantów ekspresji (Schwarz-Friesel, 2013, s. 127, przypis 43).

Czasami ludzie nieświadomie dystrybuują swoje emocje, nie mając nad nimi żadnej kontroli, a czasami są one manifestowane celowo, nie tylko w celu wyrażenia swojej opinii, lecz także po to, by wywołać konkretną, zaplanowaną i pożądaną przez emitenta reakcję. To właśnie w tym momencie zaczynają oddziaływać procesy ewaluacyjne. Kiedy partnerzy w komunikacji wymieniają wzajemnie myśli i komunikaty, czyli komunikują się ze sobą, ich doświadczenia i emocje manifestują się w różnych obszarach (por. Fiehler, 2001, s. 1432).

Istotnym jest także, co podkreśla Schwarz-Friesel (2013, s. 214), by potencjału emocjonalnego nie utożsamiać z samą emocjonalizacją. Emocjonalizacja jest bowiem procesem, podczas gdy potencjał emocjonalny tekstu jest czymś zakotwiczonym w tekście, w jego strukturze informacyjnej i jako taki należy go traktować jako nieodłączną właściwość tekstu. W uchwyceniu i opisie wszystkich aspektów emocjonalnych i wartościujących struktury i treści tekstu pomoc może szczegółowa analiza lingwistyczna.

3. Emocjonalizacja przekazu jako cecha dyskursu sportowego

Współczesny dyskurs sportowy⁴ (podobnie jak polityczny czy marketingowy) obarczony jest zwiększoną rolą słowa, którego odpowiedni dobór jak również pomijanie treści niepożądanych gwarantują osiągnięcie zamierzonego sukcesu komunikacyjnego (por. Warchała, 2019, s. 263). W głównej mierze chodzi tu o słowa kluczowe, użyte intencjonalnie, mające szczególną moc oddziaływania na odbiorcę i wykazujące się wyjątkową podatnością na manipulowanie ich znaczeniami. Jacek Warchała (2019, s. 263-264) manipulację taką rozumie jako „przekierowywanie reprezentacji znaczenia w przypadku zachwiania prostej referencjalności, stosowanie słów o niejasnym, zbyt szerokim lub zbyt wąskim znaczeniu, eufemizmów ukrywających komunikowane znaczenie, mocno emocjonalnych amplifikacji, słów o dużym potencjale metaforycznym, także użyć ironicznych.” W tym miejscu warto zauważyć za autorem, iż omawiany proces perswazji także w ramach retoryki sportowej opierać się będzie nie na racjonalnej i logicznej argumentacji, a przeniesie się „ku emocjonalnemu użyciu słowa jako swoistego rezonatora społecznych przeświadczeń, lęków, nadziei i ambicji” (s. 264), zatem uznać można, iż emocjonalizacja przekazu stanowić będzie immanentny element omawianego dyskursu sportowego.

Wstępne oglądu leksyki i frazeologii sportowej przeprowadzonego na bazie ujęć monograficznych oraz opracowań leksykograficznych dokonał Nowowiejski (2014), który konstatował, iż rozwój tej części polskiego zasobu leksykalnego zdumiewa swoim dynamizmem, zarówno w zakresie zmian ilościowych, jak i głębokich przeobrażeń jakościowych (s. 123). Autor również

⁴ W kontekście dyskursu sportowego należy również wspomnieć o zagadnieniu *języka sportu* oraz języka doniesień sportowych (więcej na ten temat patrz Kukowicz-Żarska, 2021, s. 120-123). Tworek (2000, s. 332) postrzega zjawisko to jako niejednolite i wielowarstwowe i definiuje język sportu jako: „język używany przez społeczność sportową w trakcie aktywności sportowych lub w rozmowach na temat sportu, przy czym członkami owej społeczności sportowej są zarówno osoby uprawiające sport, jak też nauczyciele, opiekunowie, trenerzy sportowi, sędziowie sportowi, osoby relacjonujące wydarzenia sportowe i wreszcie widzowie wszelkich aktywności sportowych.” Zauważa również, iż język ten obejmować miałby 12 pól aktywności komunikacyjnej jak: „język przepisów, reguł itp., język naukowy, język relacji, komentarza i publicystyki sportowej, język sportowych programów telewizyjnych, język sportowych programów radiowych, język sportowców i trenerów, język kibiców, język spikera widowiska sportowego, język wywiadu (jako kompilacja języka dziennikarzy i sportowców / trenerów)” (Grochala-Woźniak, 2021, s. 8). Taborek (2012) zwraca dodatkowo uwagę na fakt, iż „zmiany cywilizacyjne, m.in. rozwój Internetu, sprawiły, że w jego opinii należałoby mówić o czterech polach: język przepisów i nauki, język mediów (prasy, radia, telewizji, Internetu), język kibiców, język sportowców, trenerów i sędziów (Grochala-Woźniak, 2021, s. 8).

zauważa postępującą rolę procesów emocjonalizacji dyskursu sportowego pisząc, iż w rezultacie wspomnianych zmian „sfera sportowej leksyki coraz mocniej się różnicuje funkcjonalnie, znaczeniowo i stylowo, w dodatku otrzymując nierzadko wyraziste nacechowania emocjonalne” (s. 123).

Jednostki nacechowane emocjonalnie, bądź wykazujące taką tendencję w sensie retoryki argumentacji określić można jako słowa użyte perswazyjnie, jednak także jednostki leksykalne obojętne z punktu widzenia funkcji perswazyjnej wykazywać mogą sposobność pełnienia takiej roli, pod warunkiem zredefiniowania swojego znaczenia. Warchała (2019, s. 264) w następujący sposób odnosi się do redefiniowania znaczeń jednostek leksykalnych pozbawionych nacechowania emocjonalnego:

(...) ponieważ słowo „wyjęte ze słownika” nie posiada struktury entymematu ani argumentu, jego retoryczne zastosowanie polegać może na arbitralnym narzuceniu (wymuszeniu) kontekstualnego, a nie referencjalnego znaczenia i na ponownym zdefiniowaniu, czyli redefiniowaniu znaczenia. Słowo redefiniowane staje się elementem perswazyjnej strategii pomijania (ominięcia) procesu logicznej lub retorycznej argumentacji przez zwolnienie z podjęcia racjonalnego myślenia na rzecz impulsu emocjonalnego zawartego w słowie, a w zasadzie jego konotacjach. Następuje przekierowanie znaczeń w stronę znaczeń preferowanych przez nadawcę w ramach dostępnych i społecznie akceptowanych konotacji i możliwych, ale niekoniecznie logicznych presupozycji.

W tym rozumieniu pojawiają się zatem znaczenia preferowane, które napotyka się na preferowane sposoby ich odczytania, czyli na takie sposoby, jakie odbiorcy komunikatu, kierującemu się względami politycznymi, ideologicznymi czy społecznymi, pozwalają spojrzeć na tekst, zdarzenie czy praktykę społeczną w sposób spersonalizowany, przez pryzmat środowiska, z którego pochodzi, pokolenia, które reprezentuje czy też odebranego wychowania (por. Warchała, 2019, s. 264).

Jak już wspomniano emocjonalizacja przekazu jest relewantnym czynnikiem dyskursu sportowego, wpływającym na odbiór i zrozumienie przez odbiorców przekazywanych im informacji. Wykorzystanie emocjonalizacji przekazu w dyskursie sportowym jest zależne od celu danej komunikacji i może mieć zarówno pozytywne, jak i negatywne konsekwencje w wymiarze społecznym. To jednak, czy do emocjonalizacji odbiorcy rzeczywiście dojdzie oraz jaka emocja aktywowana będzie prymarnie, zależy nie tylko od samej intencji nadawcy i jego kompetencji tekstowych, ale także od kontekstu wypowiedzi oraz wiedzy i zainteresowań recypienta (Schwarz- Friesel, 2013,

s. 216). Może zdarzyć się zatem tak, iż producent danego tekstu planuje silną emocjonalizację odbiorcy, jednakże efekt ten niekoniecznie musi wystąpić u odbiorcy i nie pokryje się z pierwotną intencją nadawcy.

Z jednej strony zatem emocjonalność zwiększa zaangażowanie odbiorców w przekaz, co prowadzić ma do zintensyfikowanej recepcji i lepszego zapamiętywania informacji odebranej, jak również zwiększonego zainteresowania poruszonym tematem. W kontekście dyskursu sportowego odpowiednio użyta emocjonalizacja przekazu może nie tylko zwiększać zainteresowanie opisywanymi wydarzeniami sportowymi czy poszczególnymi sportowcami, lecz także oddziaływać na odbiorcę w szerszym kontekście – pozytywnie wpływając na szeroko rozumianą kulturę sportową. Do pozytywnych wymiarów emocjonalizacji zaliczyć możemy między innymi:

1. zwiększenie zainteresowania sportem: emocjonalny i angażujący przekaz zachęcać może szersze grono odbiorców do zainteresowania się sportem, co z kolei przełożyć się może na zwiększenia popularności poszczególnych dyscyplin sportowych;
2. wzmocnienie tożsamości kibica: emocjonalność przekazu wzmacnia grupową przynależność kibiców do danych drużyn sportowych, podkreśla ich tożsamość przyczynia się do intensyfikacji ich zachowań i zaangażowania w kulturę sportową;
3. popularyzacja sportu wśród młodzieży: efektem może być zachęcenie młodych odbiorców do aktywnego uprawiania sportu i do popularyzacji zdrowego stylu życia.

Z drugiej jednak strony nadmierna (także intencjonalna) emocjonalność w przekazie prowadzić może do zniekształcenia faktów, błędnych interpretacji i utrudniać zrozumienie prezentowanych informacji, a także przyczynić się do wywoływania lub zintensyfikowania negatywnych emocji i reakcji u odbiorców. Takie negatywne konsekwencje nadmiernego wykorzystania emocjonalizacji przekazu to między innymi:

1. wywołanie negatywnych emocji i reakcji: efektem mogą być takie zachowania odbiorców jak agresja czy hejt w przestrzeni wirtualnej, zapewniającej anonimowość i swobodę wypowiedzi;
2. prowadzenie do manipulacji i dezinformacji: efektem może być wprowadzenie odbiorców w błąd i doprowadzenie do zniekształcenia faktów i interpretacji wydarzeń;
3. pogłębianie konfliktów i sporów: emocjonalny i kontrowersyjny przekaz może prowokować konflikty i spory między fanami różnych

drużyn sportowych, konflikty na tle narodowościowym, co prowadzić może do niezdrowej rywalizacji, agresji werbalnej czy nawet przejawów agresji fizycznej.

W kontekście dyskursu sportowego emocjonalizacja przekazu wykorzystywana jest często przez komentatorów, dziennikarzy i ekspertów sportowych, którzy starają się przekazać emocje związane z wydarzeniami sportowymi i zwiększyć zainteresowanie odbiorców tematyką sportową. Do przykładów związanych z dyskursem sportowym, w których emocjonalizacja przekazu odgrywa kluczową rolę, zaliczyć możemy m.in.:

1. relacje na żywo z wydarzeń sportowych, w których komentatorzy starają się przekazać emocje związane z wydarzeniami na boisku/stadionie/hali sportowej, takie jak bramki, kontrowersyjne sytuacje czy decyzje sędziów;
2. wywiady z zawodnikami przeprowadzane bezpośrednio po meczach, w których emocjonalność wyrazu i gestykulacja graczy wpłynąć mogą na sposób interpretacji ich słów przez dziennikarzy i szerszego grona odbiorców;
3. artykuły prasowe, dotyczące nierzadko kontrowersyjnych wydarzeń sportowych, takich jak dyskwalifikacje zawodników czy naruszenia regulaminu, w ramach których emocjonalność przekazu wpłynąć może na sposób interpretacji wydarzeń przez odbiorcę;
4. programy telewizyjne, w których eksperci sportowi dyskutują o kontrowersyjnych wydarzeniach w sporcie, w których emocjonalność wypowiedzi ekspertów wpłynąć może na sposób postrzegania wydarzeń przez widzów.

W odniesieniu do współczesnego dyskursu sportowego warto również ukazać zagadnienie modyfikacji, czyli redefinicji określonych jednostek leksykalnych, pozbawionych pierwotnie wydźwięku emocjonalnego. Warchała (2019, s. 298) podaje następujące grupy środki językowe dla wspomnianych modyfikacji:

- (1) zachwianie referencji słowa, czyli jego niejasne odniesienie: *alpejczyk* (sport.) ‘narciarz startujący w zawodach alpejskich’, *debiut* (sport.) ‘pierwszy ruch rozpoczynający partię’, *osada* (sport.) ‘załoga łodzi wioślarskiej’, *olimpijka* (sport. żegl.) ‘jednoosobowa łódź regatowa’;
- (2) poszerzenie znaczenia: *obrona* – linia *obrony*: 1) (sport.) ‘grupa zawodników, których zadaniem jest obrona przed atakami przeciwnej

- drużyny’, 2) praw. ‘sposób prowadzenia obrony, sposób argumentacji obrońcy’, *serwis*: *zagrywać serwis* ‘(tenis, siatkówka) podawać piłkę, rozpoczynając grę’;
- (3) zawężenie znaczenia: *główka* (sport.) ‘w piłce nożnej odbicie piłki głową’, *pałeczka* – np. *przejąć pałeczkę* (sport.) ‘w biegach sztafetowych: wziąć pałeczkę od zawodnika kończącego bieg w celu przekazania jej następnemu zawodnikowi po przebiegnięciu określonego odcinka trasy’;
- (4) modyfikacja aż do zastąpienia znaczenia literalnego znaczeniem nowym o pożądanej dymensji emocjonalnej: *ławka kar* (sport.) ‘w hokeju: ławka, na której podczas meczu siedzą zawodnicy karnie wykluczeni z gry na ściśle określony czas’, *(z)gasić piłkę* (sport.) ‘w grach sportowych, np. w piłce nożnej, tenisie: odpowiednim ruchem nogi, rakiety itp. przytrzymać, przytrzymywać, zahamować, hamować spadającą piłkę’, *ręka – przypadkowa ręka* ‘w piłce nożnej mimowolne dotknięcie piłki ręką’;
- (5) świadomy brak precyzyjnej definicji wywołujący konflikt między wiedzą wspólną a aktualnym użyciem: *zielony stolik*: 1) (sport.) ‘stół do gier hazardowych’ vs. 2) (sport. iron.) ‘sędziowie, urzędnicy sportowi, którzy podejmują arbitralne decyzje’, *stara kadra*: 1) (sport.) ‘zespół zawodników w wieku, w którym już się nie osiąga dobrych wyników’, 2) (iron.) ‘zespół pracowników którzy nie nadążają za postępem’;
- (6) umieszczenie słowa w innym niż zwykle systemie odniesienia, czyli przesunięcie do innego dyskursu: *worek treningowy*: 1) (sport.) ‘skórzany worek wypełniony włosiem, używany przez bokserów jako przyrząd do ćwiczeń’ – ale też 2. (pot.) ‘osoba regularnie lub długoterminowo dręczona fizycznie, na której ktoś się wyżywa (jak na worku bokserskim)’;
- (7) ujawnienie się zdolności słowa do zdefiniowania na nowo sytuacji: *pałeczka* – *przekazywać pałeczkę*: 1) (sport.) ‘podawać pałeczkę następnemu zawodnikowi w sztafecie’, 2) ‘umożliwiać komuś kontynuowanie działań przez siebie rozpoczętych’, *kosz* (sport. pot.) ‘koszykówka, gra w koszykówkę’, *siatka* (pot. sport.) ‘siatkówka’, *saneczki* (pot. sport.) ‘saneczkarstwo’
(wszystkie przykłady za Nowowiejski, 2014 s. 117-122).

Emocjonalizacja wypowiedzi w dyskursie sportowym następuje również często poprzez zastosowanie zdań/fraz o charakterze wykrzyknikowym i pytającym. Imperatyw oraz pytania (w tym retoryczne) stanowią obok jednostek nacechowanych emocjonalnie ważne narzędzie przekazywania emocji,

zarówno tych pozytywnych, jak i negatywnych. Poniżej przedstawiono przykładowe komentarze dla zobrazowania zjawiska emocjonalizacji przekazu w ramach dyskursu sportowego:

Przykład emocjonalnego przekazu sportowego	Wpływ na odbiorcę
Żużel. Kapitan pęka z dumy. "To było niesamowite zwycięstwo" (Cinkowski, 8 czerwca 2022) ⁵	Wzrost entuzjazmu i ducha walki
Jerzy Brzęczek: Słowa uznania dla drużyny za determinację i konsekwencję w grze (PZPN, 11 października 2020) ⁶	Wzrost podziwu i uznanie dla siły charakteru i trudu zawodników
„To był ciężki mecz i oczywiście rezultat nie jest taki jak chcieliśmy, ale myślę, że zagrałyśmy dobry mecz.” (Antczak, 23 lutego 2018) ⁷	Zachęta do nieustannej pracy, mobilizacja w dążeniu do poprawy
PŚ w Planicy. Piotr Żyła na podium, nasza drużyna najlepsza (Jachimiak, 22 marca 2019) ⁸	Wzrost poczucia dumy, wspólnoty, zadowolenia z osiągniętego celu
"To było niesamowite, cała drużyna pracowała na mnie przez cały dzień – gdy jedziesz pięcioma chłopakami z twojej ekipy, w koszulce lidera, uczucie jest niesamowite. Jadą dla ciebie, wykonują świetną pracę – obroniłem koszulkę i bardzo się z tego cieszę. To coś, czego długo nie zapomnę.” (Krawczyk, 13 września 2022) ⁹	Wzrost entuzjazmu i radości związanej z osiągniętym efektem, wsparciem w dążeniu do sukcesu, wzrost poczucia dumy, wspólnoty
To dla niego Polacy będą oglądać Bundesligę? "Jego potencjał jest oczywisty" (Dudziak, 30 lipca 2022) ¹⁰	Wzrost szacunku i wiary w potencjał zawodnika/zespołu
MŚ w Sheffield: Niezwykłe emocjonujący mecz, kibice mdleli z wrażenia (Mikołajczyk, 27 kwietnia 2009) ¹¹	Wzrost emocji i zaangażowania u kibiców

⁵ <https://sportowefakty.wp.pl/zuzel/1004508/zuzel-kapitan-peka-z-dumy-to-bylo-niesamowite-zwyciestwo> [dostęp 09.09.2022]

⁶ <https://www.pzpn.pl/reprezentacje/reprezentacja-a/aktualnosci/2020-10-11/jerzy-brzeczek-slowa-uznania-dla-druzyny-za-determinacje-i-konsekwencje-w-grze> [dostęp 20.04.2022]

⁷ Informacja pochodzi z portalu Hokej.Net. Czytaj więcej na <https://hokej.net/artukul/zio-wypowiedzi-po-finale-kobiecego-turnieju> [dostęp 20.04.2022]

⁸ <https://www.sport.pl/skoki/7,65074,24575975,ps-w-planicy-piotr-zyla-na-podium-nasza-druzyna-najlepsza.html> [dostęp 20.04.2022]

⁹ <https://naszosie.pl/2022/09/13/morten-aalling-nortoft-bede-dlugo-pamietal-o-tym-zwyciestwie/> [dostęp 29.09.2022]

¹⁰ <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/1013070/to-dla-niego-polacy-beda-ogladac-bundeslige-jego-potencjal-jest-oczywisty> [dostęp 29.09.2022]

Ależ huknął! Co za bramka w Ligue 1 (Sierhej, 6 sierpnia 2022) ¹²	Podniesienie poziomu ekscytacji i zainteresowania meczem
Piękna akcja Niemców. Szybko strzelony gol Kostaryce (Sierhej, 1 grudnia 2022) ¹³	Wzrost poziomu ekscytacji, wyrażenie podziwu dla umiejętności sportowych
Niesamowity występ Róży Kozakowskiej! Kolejny medal Polski na igrzyskach (Fabisiak, 1 września 2021) ¹⁴	Wzrost ekscytacji i poparcia dla danego sportowca, uznania jego osiągnięć
„To niewiarygodne. Wiele z nas jest tutaj przez drużynę z 98 roku. Byliśmy zainspirowane ich historią.” (Antczak, 23 lutego 2018) ¹⁵	Wzrost poziomu podziwu i nadanie prestiżu poprzez aspekt historyczny
„To było niesamowite zwycięstwo i przyszłe pokolenie ma na czym się wzorować i czym być zainspirowane.” (Antczak, 23 lutego 2018) ¹⁶	Wzrost poziomu entuzjazmu, podziwu dla osiągnięć sportowych, motywacji
Tak! Tak! Tak! Koncert Lecha! Villarreal rozbity. Jest awans do 1/16 finału LKE (Partum, 3 listopada 2022) ¹⁷	Wzrost poziomu entuzjazmu i poparcia dla drużyny, jej przewagi nad innymi
Fogiel: Obraniak w Werderze? To dopiero byłaby niespodzianka! (Fogiel, 30 stycznia 2014) ¹⁸	Wzrost poziomu zdziwienia, ale też podziwu dla osiągnięć sportowych
Marcin Robak: Takie mecze bardzo bołą (Włodarczyk, 16 września 2020) ¹⁹	Wzrost poziomu żalu i rozczarowania z powodu porażki
„Szczęsny się nawet nie spocił”. Media w Andorze krytycznie oceniły swój zespół po meczu z Polską (Kaczmarczyk, 29 marca 2021) ²⁰	Wzrost poziomu uznania dla osiągnięć drużyny poprzez krytyczny komentarz dot. samych przegranych

¹¹ <https://sportowefakty.wp.pl/inne/73220/ms-w-sheffield-niezwykle-emocjonujacy-mecz-kibice-mdleli-z-w> [dostęp 20.04.2022]

¹² <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/1014280/alez-huknal-co-za-bramka-w-ligue-1> [dostęp 15.12.2022]

¹³ <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/1033748/piekna-akcja-niemcow-szybko-strzelony-gol-kostaryce-wideo> [dostęp 15.12.2022]

¹⁴ <https://www.sport.pl/igrzyska-olimpijskie/7,154863,27519754,niesamowity-wystep-rozy-kozakowskiej-kolejny-medal-polski-na.html> [dostęp 20.04.2022]

¹⁵ Informacja pochodzi z portalu Hokej.Net. Czytaj więcej na <https://hokej.net/artukul/zio-wypowiedzi-po-finale-kobiecego-turnieju> [dostęp 20.04.2022]

¹⁶ Informacja pochodzi z portalu Hokej.Net. Czytaj więcej na <https://hokej.net/artukul/zio-wypowiedzi-po-finale-kobiecego-turnieju> [dostęp 20.04.2022]

¹⁷ <https://www.sport.pl/pilka/7,65041,29103998,tak-tak-tak-koncert-lecha-villarreal-rozbity-jest-awans.html> [dostęp 15.12.2022]

¹⁸ https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2014-01-30/fogiel-obraniak-w-werderze-to-dopiero-by-laby-niespodzianka_1389214/ [dostęp 20.04.2022]

¹⁹ <https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2020-09-16/marcin-robak-takie-mecze-bardzo-bola/> [dostęp 20.04.2022]

Media w Andorze pełne zachwytu nad polską reprezentacją po niedzielnym meczu wygranym przez Biało-Czerwonych 3:0. "Potężny zespół" – napisano. (Kaczmarczyk, 29 marca 2021) ²¹	Wzrost poziomu uznania dla osiągnięć drużyny, poparty pozytywnym komentarzem strony przegranej
Dreszczowiec na początek. Polska po niesamowitym meczu pokonała Francję w LŚ (DASZ, 13 lipca 2016) ²²	Wzrost poziomu uznania dla osiągnięć poprzez kontrast <i>dreszczowiec ≠ pokonać</i>
Co za dramat faworytki! Znowu to zrobiła (AD, 17 lutego 2022) ²³	Wzrost poziomu żalu i rozczarowania z powodu porażki
Marian Kmita: Dali z siebie wszystko (Kmita, 14 lutego 2022) ²⁴	Podniesienie poziomu szacunku i wyrażenie podziwu dla drużyny
Dali z siebie wszystko! Pot, krew i emocje podczas Świebodzin Boxing Night 2. (Moysiewicz, 4 grudnia 2022) ²⁵	Wzrost poziomu ekscytacji i uznania dla osiągnięć oraz wysiłku sportowców
Morten Aalling Nørtoft: „Będę długo pamiętał o tym zwycięstwie” (Krawczyk, 13 września 2022) ²⁶	Wzrost poziomu ekscytacji i uznania dla osiągnięć sportowca

Emocjonalny potencjał przekazy przytoczonych wyżej fraz z zakresu dyskursu sportowego ma na celu wywołanie określonych zamierzonych emocji u odbiorcy poprzez tekst i obejmuje m.in. następujące czynniki:

- wykorzystywane słownictwo – jednostki leksykalne nasycone emocjonalnie, posiadające silniejsze zabarwienie emocjonalne i tym samym mające silniej wpłynąć na odbiorcę (*wspaniały mecz, niesamowity występ, piękna akcja, dramat, porażka*);
- styl i ton tekstu – sposób, w jaki tekst jest wyrażony, może wpłynąć na to, jakie emocje wywoła on u odbiorcy – przede wszystkim wykrzyknikowy charakter zdań, zdania krótkie, wyraziste;

²⁰ <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/931152/szczesny-sie-nawet-nie-spicil-media-w-andorze-krytycznie-ocenily-swoj-zespol-po-> [dostęp 20.04.2022]

²¹ <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/931152/szczesny-sie-nawet-nie-spicil-media-w-andorze-krytycznie-ocenily-swoj-zespol-po-> [dostęp 20.04.2022]

²² <https://eurosport.tvn24.pl/siatkowka,119/liga-swiatowa-polska-francja-3-2,660797.html> [dostęp 20.04.2022]

²³ <https://sportowefakty.wp.pl/igrzyska-olimpijskie/985827/co-za-dramat-faworytki-znowu-to-zrobila> [dostęp 20.04.2022]

²⁴ <https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2022-02-14/marian-kmita-dali-z-siebie-wszystko/> [dostęp 20.04.2022]

²⁵ <https://swiebodzin.naszemiasto.pl/dali-z-siebie-wszystko-pot-krew-i-emocje-podczas-swiebodzin/ar/c2-9116495> [dostęp 15.12.2022]

²⁶ <https://naszosie.pl/2022/09/13/morten-aalling-nortoft-bede-dlugo-pamietal-o-tym-zwyciestwie/> [dostęp 29.09.2022]

- kontekst i sytuacyjność – okoliczności, w których tekst jest wyrażany mogą wpłynąć na to, jakie emocje wywołuje – informacje o przegranej, porażce czy niepowodzeniu mają wywołać smutek, uczucie niespełnienia, niedosytu, oceniać negatywnie postawę sportowców, wywoływać złość i rozczarowanie, podczas gdy informacje o osiągnięciach lub zwycięstwach mają za zadanie wywołać radość, zadowolenie, dumę, podniesienie prestiżu, wzmocnienie własnej wartości.

4. Uwagi końcowe

Wniosek płynący z niniejszych rozważań potwierdza tezę, iż emocjonalizacja przekazu we współczesnym dyskursie sportowym stanowi istotny czynnik wpływający na odbiór tekstów o tej tematyce, oddziaływający na odbiorcę, a także wywierający wpływ na kulturę sportową i mający szerszy wymiar społeczny. Dlatego też warto wysunąć postulat celowości poszerzenia badań nad zagadnieniami emocjonalizacji w połączeniu z tematyką wartościowania w tej dziedzinie. Dalsze badania winny skupić się na identyfikacji dobrych praktyk dotyczących wykorzystania emocjonalizacji przekazu w dyskursie sportowym, uwzględniając równocześnie potencjalne konsekwencje i implikacje społeczne takiego wykorzystania. Ponadto rozważania takie warto poprowadzić w odniesieniu do różnych grup odbiorców, aby zilustrować, w jaki sposób emocjonalizacja przekazu wpływać może na poszczególne grupy społeczne, takie jak np. grono kibiców, sportowców, media czy wreszcie społeczeństwo jako całość.

BIBLIOGRAFIA

- AD. (17 lutego 2022). Co za dramat faworytki! Znowu to zrobiła. <https://sportowefakty.wp.pl/igrzyska-olimpijskie/985827/co-za-dramat-faworytki-znowu-to-zrobila>
- Antczak, D. (23 lutego 2018). ZIO: Wypowiedzi po finale kobiecego turnieju (Informacja pochodzi z portalu Hokej.Net.). <https://hokej.net/artykul/zio-wypowiedzi-po-finale-kobiecego-turnieju>
- Barańczak, S. (1975). Słowo – perswazja – kultura masowa. *Twórczość: miesięcznik literacko-krytyczny*, 7, 46-57.
- Cinkowski, K. (8 czerwca 2022). Żużel. Kapitan pęka z dumy. “To było niesamowite zwycięstwo”. <https://sportowefakty.wp.pl/zuzel/1004508/zuzel-kapitan-peka-z-dumy-to-bylo-niesamowite-zwyciestwo>

- DASZ. (13 lipca 2016). Dreszczowiec na początek. Polska po niesamowitym meczu pokonała Francję w LŚ. <https://eurosport.tvn24.pl/siatkowka,119/liga-swiatowa-polska-francja-3-2,660797.html>
- Dudziak, A. (30 lipca 2022). To dla niego Polacy będą oglądać Bundesligę? "Jego potencjał jest oczywisty". <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/1013070/to-dla-niego-polacy-beda-ogladac-bundeslige-jego-potencjal-jest-oczywisty>
- Fabisiak, P. (1 września 2021). Niesamowity występ Róży Kozakowskiej! Kolejny medal Polski na igrzyskach. <https://www.sport.pl/igrzyska-olimpijskie/7,154863,27519754,niesamowity-wystep-rozy-kozakowskiej-kolejny-medal-polski-na.html>
- Fiehler, R. (2001). Emotionalität im Gespräch. In: K. Brinker, G. Antos, W. Heinemann & S. F. Sager (Hrsg.) Text- und Gesprächslinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung. 2. Hbd.: Gesprächslinguistik (S. 1425–1438). De Gruyter.
- Fogiel, T. (30 stycznia 2014). Fogiel: Obraniak w Werderze? To dopiero byłaby niespodzianka! https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2014-01-30/fogiel-obraniak-w-werderze-to-dopiero-bylyby-niespodzianka_1389214/
- Fries, N. (2007). Die Kodierung von Emotionen in Texten Teil 1: Grundlagen. *Journal of Literary Theory*, 1(2), 293-337. <https://doi.org/10.1515/JLT.2007.020>
- Fries, N. (2009). Die Kodierung von Emotionen in Texten. Teil 2: Die Spezifizierung emotionaler Bedeutung in Texten. *Journal of Literary Theory*, 3(1), 1971. <https://doi.org/10.1515/JLT.2009.003>
- Gajewska, E. (2016) "Nie jest już więcej dozwolonem posiadać czerwoną cerę!" – językowe sposoby wpływania na emocje odbiorcy w polskiej reklamie prasowej XX-lecia międzywojennego. W: D. Saniewska (red.), *Emocje, język, literatura* (s. 341-349). Kraków: Wydawnictwo "Libron". <http://hdl.handle.net/11320/12524>
- Grochala-Woźniak, B. (2021). Język sportu w perspektywie mediolingwistycznej – zarys problematyki. *Poradnik Językowy*, 4, 7–18. <https://doi.org/10.33896/PrJ.2021.4.1>
- Jachimiak, Ł. (22 marca 2019). PŚ w Planicy. Piotr Żyła na podium, nasza drużyna najlepsza. <https://www.sport.pl/skoki/7,65074,24575975,ps-w-planicy-piotr-zyla-na-podium-nasza-druzyna-najlepsza.html>
- Jahr, S. (2000). Emotionen und Emotionsstrukturen in Sachtexten: Ein interdisziplinärer Ansatz zur qualitativen und quantitativen Beschreibung der Emotionalität von Texten. Walter de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110828634>
- Kaczmarczyk, K. (29 marca 2021). "Szczęsny się nawet nie spocił". Media w Andorze krytycznie oceniły swój zespół po meczu z Polską. <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/931152/szczesny-sie-nawet-nie-spocil-media-w-andorze-krytycznie-oceniły-swoj-zespol-po->
- Kmita, M. (14 lutego 2022). Dali z siebie wszystko. <https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2022-02-14/marian-kmita-dali-z-siebie-wszystko/>
- Krallmann, D. & Ziemann, A. (2001). Grundkurs Kommunikationswissenschaft. Wilhelm Fink.
- Krawczyk, K. (13 września 2022). Morten Aalling Nørtoft: „Będę długo pamiętał o tym zwycięstwie”. <https://naszosie.pl/2022/09/13/morten-aalling-nortoft-bede-dlugo-pamietal-o-tym-zwyciestwie/>
- Kukowicz-Żarska, K. (2021). Emotionalisierung und wertende Prägung als immanente Bestandteile der Sportberichterstattung. *Forum Filologiczne Ateneum* 1(9)2021, 115-140. [https://doi.org/10.36575/2353-2912/1\(9\)2021.115](https://doi.org/10.36575/2353-2912/1(9)2021.115)

- Mikołajczyk, M. (27 kwietnia 2009). MŚ w Sheffield: Niezwykłe emocjonujący mecz, kibice mdleli z wrażenia. <https://sportowefakty.wp.pl/inne/73220/ms-w-sheffield-niezwykłe-emocjonujący-mecz-kibice-mdleli-z-w>
- Moyseowicz, A. (4 grudnia 2022). Dali z siebie wszystko! Pot, krew i emocje podczas Świebodzin Boxing Night 2. <https://swiebodzin.naszemiasto.pl/dali-z-siebie-wszystko-pot-krew-i-emocje-podczas-swiebodzin/ar/c2-9116495>
- Nowowiejski, B. (2014). Zróżnicowanie polskiej leksyki sportowej (między specjalistyczną terminologią a słownictwem potocznym i środowiskowym). *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, (28), 109–124. <https://doi.org/10.14746/psj.2014.28.9>
- Partum, A. (3 listopada 2022). Tak! Tak! Tak! Koncert Lecha! Villarreal rozbity. Jest awans do 1/16 finału LKE. <https://www.sport.pl/pilka/7,65041,29103998,tak-tak-tak-koncert-lecha-villarreal-rozbity-jest-awans.html>
- PZPN. (11 października 2020). Jerzy Brzęczek: Słowa uznania dla drużyny za determinację i konsekwencję w grze. <https://www.pzpn.pl/reprezentacje/reprezentacja-a/aktualnosc/2020-10-11/jerzy-brzeczek-slowa-uznania-dla-druzyzny-za-determinacje-i-konsekwencje-w-grze>
- Sierhej, R. (6 sierpnia 2022). Ależ huknął! Co za bramka w Ligue 1. <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/1014280/alez-huknal-co-za-bramka-w-ligue-1>
- Sierhej, R. (1 grudnia 2022). Piękna akcja Niemców. Szybko strzelony gol Kostaryce. <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/1033748/piekna-akcja-niemcow-szybko-strzelony-gol-kostaryce-wideo>
- Schwarz-Friesel, M. (2013). *Sprache und Emotion* (2. Aufl.). Francke.
- Taborek, J. (2012). The language of sport: Some remarks on the language of football. W: H. Lankiewicz, E. Wąsikiewicz-Firlej (red.), *Informed Teaching – Premises of Modern Foreign Language Pedagogy* (s. 237–253). Piła: PWSZ. <http://hdl.handle.net/10593/6073>
- Tworek, A. (2000). Język sportu – próba definicji (analiza języka polskiego i niemieckiego). W: G. Szpila (red.), *Język trzeciego tysiąclecia. Język a komunikacja 1* (s. 331–340). Kraków: Tertium.
- Warchala, J. (2019). *Formy perswazji*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. <http://hdl.handle.net/20.500.12128/21124>
- Włodarczyk, T. (16 września 2020). Marcin Robak: Takie mecze bardzo bołą. <https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2020-09-16/marcin-robak-takie-mecze-bardzo-bola/>

